

Lasteteenindus Lääne-Virumaal 2014. aastal.

4. Raamatukogude kasutamine laste poolt

Raamatukogu	Lug-d 2013	Lug-d 2014	Muutus (+/-)	Külast-d 2013	Külast-d 2014	Muutus (+/-)	Laen-d 2013	Laen-d 2014	Muutus (+/-)
Linna/ma akonna rmtk	5628	5366	-262	101859	102159	+1000	91019	87585	-3434
LVKRK LO	1784	1661	-123	26896	26653	-243	27902	28757	+855

2014. aastal õnnestus lasteteenindust iseloomustavate arvude mullune totaalne kahanemistendents vähemalt laste külastuste osas kasvule kääntada, mis teeb muidugi rõõmu. Laste külastuste arv kasvas maakonnas 0,3 %. Külastused on kasvanud Roelas (71%), Triigis (43%), Assamalla (47%), Lehtses (41%), Viru -Jaagupis (32%), Viru-Nigulas (24%), Karepal, Simunas, Tamsalus, Jänedal, Lepnal, Võsuperes, Vajangul, Vihulas.

Lastest lugejate arv aga jätkas kahanemist ja vähenes mullusest enam: - 4,7% (mullu 1,8%). Suuremad langused olid Aaspere (-42), Veneveres (-37%), Venevere (-37%), Lepnal (-32%), Viru-Nigulas (-29%). Ka keskraamatukogus oli lugejate hulk mullusest väiksem (-7%).

Kui laste laenutused kahanesid maakonna lõikes 3,8%, siis keskraamatukogus need pisut kasvasid (3%). Suurem kasv oli Viru-Nigulas (53%), Roelas (47%), Tamsalus (38%), Muugas, Huljal, Kihleveres, Viitnal, Lehtses, Simunas, Jänedal, Triigis, Võsuperes, Kiltsis, Vajangul, Sõmerul, Vihulas, Saksis, Vinni-Pajustis, kokku 18 raamatukogus. Suurim langus oli Veneveres (-63%), kokku 10 raamatukogus.

Kõik statistilised näitajad kasvasid Simunas, Roelas, Tudus, Viru-Kabalas, Väike-Maarjas.

Kui mullu oli langus kõigi arvude osas tervelt 18 raamatukogus, siis 2014. aastal oli see nii vaid 6 raamatukogus (Aaspere, Tapa, Uhtna, Venevere, Rakke, Kunda), millest mitmed paistavad silma just sisuka lastetöö poolest.

Aruannetes on püütud leida muutustele põhjusi:

- Laste arv paikkonnas kahaneb pidevalt, vanemad lapsed hakkavad käima kaugemal asuvates koolides ja kohalikku raamatukokku enam ei jõua. (Lepna, Viitna jt)
- Mõne lastega pere kolimine piirkonda või sealt lahkumine põhjustab väikeses raamatukogus suuri muutusi kõigi statistiliste näitajate osas. (Hulja, Vohnja)
- Noored emad on varasemast enam hakanud oma väikelastega käima raamatukogus aega veetmas (Kadrina), enamasti laenutavad nad lastele ka raamatuid koju (Kihlevere).
- Raamatukogust on üha enam saanud vaba aja veetmise paik, mida külastatakse tihedamalt koolivaheaegadel, siis on rohkem aega mängida lauamänge, joonistada, tegelda poppide heegelkummidega, netis surfata või lihtsalt suhelda (Varangu, Assamalla, Tamsalu jt), seejuures raamatuid koju enamasti ei laenutata.
- Nutitelefon on AIP-i külastuste vaenlane. Kuna kodudes on parem arvutitarkvara kui raamatukogus, väheneb AIP-i külastamine (Triigi, Rakke, Hulja jpt), samas andis Sõmerul külastuste kasvu just arvutimängukeelu osaline kaotamine. See on nüüd lubatud reedeti, mis on nädala rahvarohkeim päev, samuti täheldati Lepnal, et uue võimsama arvuti ost põhjustas külastuste tõusu.
- Lapsed loevad üldiselt vähe, põhiliselt kohustuslikku kirjandust ning raamat peab olema õhuke. Laenutusi tehakse pigem kooliraamatukogust. Kui seal raamatut pole, alles siis jõutakse rahvaraamatukogusse. (Kihlevere, Haljala, Tamsalu)
- Sageli laenutab raamatuid lapsele lapsevanem ja laenutus ei kajastu laste statistikas.
- Kohustusliku kirjanduse eksemplaarsus on väike, tuleb püüda tellida RVLi teel teistest raamatukogudest (Kadrina, Lepna jt)
- Üldiselt on koolilaste koormus suur, nii on neid väga raske peale tunde raamatukogusse

- üritusele saada. Üritused toimuvad koolipäeva sees. (Vohnja)
- Õpetajad käivad vähe raamatukogus, tegelikult vajavad nad nõustamist ja abi uudiskirjanduse osas (V-Nigula).
- Laenutuste arv tõusis tunduvalt tänu Kilti Kooli kirjandusõpetajale Mari- Vivian Lahtile, kes on pidevalt propageerinud laste lugemist ja käib ka ise hoolsalt raamatukogus laste jaoks kirjandust laenutamas. (Kilti). Sel aastal oli tunda, et koolis vahetus kirjandusõpetaja: lapsed käisid pidevalt laenutamas kohustuslikku kirjandust. Samuti käisid 7 klassi õpilased oma uurimustööde jaoks materjali otsimas. See oli tore nii raamatukogu töötajale ja ehk said ka õpilased mõne uue kogemuse. (Vajangu). Noortele suunatud raamatud on popid, sest kirjandusõpetajate huvi noorte kirjanduse vastu mõjub soovitusena ka noortele (Tamsalu)
- Kui lapsevanemad ise ei loe, ega külasta raamatukogu, siis ei ole ka lapsel lugemisharjumust ja vägisi ei saa kedagi lugema panna. Arvutimaailm omakorda võtab kogu vaba aja.
- Laenutuspunkt koolis võimaldab lastel raamatukogu teenust kasutada igal koolipäeval, raamatukogutöötaja igapäevane koolimajas viibimine annab hea võimaluse õpetajatega koostöö tegemiseks ning erinevate ürituste korraldamiseks (Muuga)
- Raamatuid loevad lapsed kuni 4 klassini, sealhulgas rohkem tüdrukud. Teismelisi on raskem kirjanduse juurde meelitada, neil on konkreetsed soovid, loetakse reklaamitud või sõbra-tuttava soovitatud raamatuid (Tamsalu). Väikesed lapsed tulevad alati üritusele kaasa ja osalevad rõõmuga. Kõige keerulisem on raamatukokku meelitada teismelisi (Ulvi).
- Raamatukogu roll lasteaialaste hulgas on märkimisväärne, sest sealt kasvab huvi raamatukogu ja raamatute vastu, ka paljud algklasside lapsed on hakanud lugejateks just tänu ühiskülastustele (Tamsalu jt).
- Nn suvelapsed on olulised lastevaeste piirkondade päästjad (Varangu, Karepa, Muuga).

Kohalikud otsustused kajastuvad ka raamatukogu elus:

- Laekvere uus raamatukogu tõi uusi huvilisi, külastused kasvasid 17%,
- Haljala Vallaraamatukogu teenindada on 2014. aasta augustist ka kooliraamatukogu, kuid seadusega pole see veel kooskõlastatud. Kooli raamatukogus toimuvad raamatukogutunnid väiksematele kirjanikest ja tähtpäevadest, suurematele värskemast noorsookirjandusest ning tunnid andmebaasidega tutvumiseks, seal on näitused ja väljapanekud, raamatukoguhoidja viib 3. ja 5. klassi õpilastega läbi õpioskuste ringi, kuid vallaraamatukogu statistikas selle töö tulemused ei kajastu.
- Salla põhikool suleti ning mitu last asus õppima Simuna kooli. Üle hulga aastate tuli ka esimesse klassi rohkem õpilasi. Simuna raamatukogu sai lugejaid juurde. Ühe õnnetus on teise õnn.
- Roelas hakati korraldama koduõppetunde raamatukogus kolm korda nädalas, mis oma regulaarsuses mõjutas statistikat positiivselt.
- Essu raamatukogu lahtiolekuaeg vähenes nädalas ühe päeva võrra, mis tõi kaasa külastuste vähenemise (Varangu).

Katsetatud on erinevaid võimalusi lapse ja raamatu kokkuviiamiseks:

Regulaarsed meisterdamispäevad (Vajangu); mälumängud, kus lapsed aitavad ise küsimusi koostada (Viru-Jaagupi, Vinni-Pajusti); You Tube`i ja inetrneti kasutamine ettelugemiste ja kirjanike tutvustuste ilmestamiseks (Vohnja); QR-koodi abil info edastamine raamatute kohta raamatumängus (Jäneda); uusima lastekirjanduse tutvustamine lapsevanematele; raamatututvustused lastega tegelevatele täiskasvanuile (Tapa ja keskraamatukogu); lasteaktiivi kujundamine (Viitna, Vinni, Muuga); infomaterjalid, soovitusnimekirjad, suvelugemismängud (Tapa, keskraamatukogu, Kunda), soovitusväljapanekud, mida sageli koostavad lapsed ise („Lugeja soovitab“ Kundas); tasuta lugejapiletid; raamat koos ahvatlusega ehk laste suunamine raamatute juurde põnevate kõrvaltegevuste kaudu (Jäneda, Roela); raamatunäituste, raamatuga seotud tegevuste seostamine kunstinäitustega (Tapa); kohtumised kirjanikega (Tapa, Uhtna, Muuga, Vinni, Haljala, keskraamatukogu); mängulised raamatukogu tutvustused (Tapa, Kunda, Vinni-Pajusti, keskraamatukogu); regulaarne ringitegevus (Vinni-Pajusti, Saksi, Viru-Nigula), Viru-Nigulas on koostatud lugemisharjumuste kujundamise programm ; laste enda loovtööde eksponeerimine

meeldib nii lastele kui nende vanematele; kogupereüritused koostöös kohaliku külaseltsiga (Varangu).

Jäneda raamatukogu juhataja kirjeldab aruandes oma katsetusi arvutimaailma ja raamatumaailma ühendamisel: „Kuna 4. kl. õpilased kasutavad koolis igapäevaselt kaasaegseid IT-vahendeid, andis nende klassijuhataja Tiia Salm mulle idee teha raamatukogus üritus, mis annaks võimaluse kasutada nutitelefone või tahvelarvutit. Ürituse ühe osana valmistasingi ette raamatupakid (sarnaseid nägin Lätis Riia Keskraamatukogu lasteosakonnas), mille sisust andis aimu vaid QR-kood pakkepaberil. Koodi avades sai lugeda minu koostatud lühiteksti, mis tutvustas raamatut selle autorit ja pealkirja reetmata. Neid koode „lahti muukides“ valisid lapsed endale sobivaima raamatu. Selline salapära ahvatles kõiki midagi kaasa laenutama. Tundi ette valmistades õppisin ka ise palju uut“.

Torkab silma, et raamatukogud kipuvad statistilisi näitajaid analüüsides põhjendama peamiselt lugejate arvu vähenemist, tuues peamiseks põhjuseks laste arvu vähenemise piirkonnas. Täiesti analüüsimata jääb, kuidas on olukorras, kus lugejate arv väheneb, saavutatud külastuste ja laenutuste kasv. Just see on tulemus, mis näitab, et raamatukoguhoidja pingutused on kandnud vilja, et on ära tehtud suur töö, et lastele pakutud teenuse või meelelahutuse pakkumisel liigutakse õiges suunas. Raamatukogutöötaja ei oska ennast tunnustada ja kiita, vaid tõmbab pea õlgade vahele ja näib tundvat süüd asjade puhul, mida ta muuta ei saa.

Laste oma pesa raamatukogus.

Mullusest rohkem on mõeldud lasteala hubasemaks ja põnevamaks muutmisele.

Kadrinas kujundati ümber terve lastetuba, et lastel ja emadel raamatukogus viibimist mugavamaks teha. Juurde osteti 6 täispuidust riulit, mudilastele väike laud ja toolid ning emadele mõnus tugitool. Jäneda mõisaraamatukogu lastenurk sai koos uute vaipadega ka uue tegevussisu: algasid nõ vaibatunnid algklassidele, st vaibal ja patjadel lesides saavad lapsed kuulata ettelugemisi, kirjanike tutvustusi ning erinevatel teemadel juttu vesta ning arutleda. Vaipade autor Eha Rehemaa ja õpetaja Malle Raunmägi näitasid senioride töötoas, kuidas materjali ettevalmistamine ja kudumine käib. Tore oli ka see, et raamatukogu üleskutsele annetada vaipade jaoks materjali, vastasid mitmed külaelanikud.

Viru-Jaagupi raamatukogu sai tänu annetusele suure nukumaja, kuhu lapsed on ise toonud mööblit ja mänguasju, et saaks mängida erinevaid muinasjutte. Väiksemate jaoks on täiendatud Lotte-teemalist mängunurka. Lastenurka kuuluvad kindlasti ka raamatud, mida lapsed meeleldi sirvivad ja huvi tekkimisel laenutavad koju. Raamatukogus on olemas ka nõörnukud (laenatud kolleksiioon), millega sageli mängitakse. Muretsetud on uusi lauamänge, mis tutvustavad Eestimaad ja Euroopat. On toimunud mitmeid lauamängude mängimise üritusi, kus on osalenud ka vanemas koolieas lapsed, kes tavaliselt üritusi külastada ei armasta

Mänguasju on ostetud seni üsna askeetliku ilmega Väike-Maarja raamatukogu lastenurka.

Viru-Kabalas on kujundatud lasteala, kus lisaks lauamängude mängimisele, joonistamis- ja meisterdamisvõimalusele saab vaadata ka multikaid telerist ja kodukinost.

Sõmeru raamatukogus on lastele oma lugemisnurk, kus nad saavad tutvuda raamatutega.

Lepnal on väikelaste käeulatusse seatud mänguasjakast, kust laps leiab ajaviidet, kuni ema valib raamatuid, suuremaid ootab hea lauamängude valik. Lehtses on lastel lugemispesa, mille teevad mugavaks maas olev vaip ja pensionäride poolt lapitehnikas tehtud vahvad padjad. Karepal ilmestavad lasteraamatute riuleid mänguasjad

Varustatusest lastekirjandusega ja koolikirjandusest.

Lastekirjanduse komplekteerimisel lähtutakse eesmärgist varustada lapsi piisaval määral kooli- ja huvilugemiseks mõeldud lugemisvaraga eelkoolieast põhikooli lõpuni, pakkuda mitmekülgset õppekava toetavat kirjandust; lisaks püütakse rahuldada ka lastega tegelevate täiskasvanute vajadust lastekirjanduse järele. Raamatute hankimisel eelistatakse eesti algupärandeid (nii ilu- kui aimekirjanduse osas). Keskraamatukogus ja Tapal tellitakse teavikuid 1-2 eksemplari,

populaarsemate eesti autorite teoseid vahel ka 3. Noorsookirjandust (eriti varem nii populaarset Tänapäeva noorsooromaani sarja) on keskkogus tellitud viimasel ajal veidi vähem, sest raamatud kipuvad riulile seisma jääma, eriti mitmeosaliste romaanide puhul pole järgnevate osade populaarsus esimestega võrreldav. Kordustrukide tellimisel arvestatakse varasemate väljaannete seisukorda ning nõudlust, samuti kordustruki uut kujundust. Pidevalt täiendatakse nimekirja asendamist nõudvate lagunenud teavikute kohta. Täiendust on saadud hoiuraamatukogust, igaaastaselt tasuta raamatu laadalt ning annetusega lugejalt.

Väiksemate raamatukogude teavikuhangete dikteeri jaoks on rahakott ja lugejate arv. Raamatuid tellitakse ühekaupa ja hoolikalt valides. Kuna eelarve on väike ja lugejaid suhteliselt vähe, on lastekirjanduse tellimisel eelistatud auhinnatud raamatuid, jälgitakse Lastekirjanduse Keskuse raamatusoovitust, raamatuarvustusi. Mitmel pool tehakse lasteraamatute tellimisel tihedat koostööd kohaliku kooliga. Simunas komplekteeriti soovituslike nimekirjade alusel täiendavalt kirjandust ja 4.-9. klassi lugemisvara seati emakeele õpetaja poolt antud nimekirja alusel eraldi riulile. Sõmerul lähtutakse lasteraamatute komplekteerimisel suurel määral koolipoolsest vajadusest ning jälgitakse uudiskirjanduse nimestikke.

Lasteraamatute ringlust iseloomustades täheldatakse, et lapsed laenutavad üha vähem teatmekirjandust, sest kogu vajalik teave on internetis saadaval. Igivana on kohustusliku kirjanduse väikese eksemplaarsuse ja nimekirjade muutumise probleem. Lahenduseks on võimalusel RVLi teel teistest raamatukogudest raamatute juurde laenamine, sageli käivad lapsevanemad lastele vajalikku koolilugemisvara maakonna erinevates raamatukogudes otsimas. Selline olukord ei ole normaalne. Õppekava toetav kirjandus peaks olema igale lapsele kättesaadav kodukandi raamatukogus. Praegu levib e-kooli portaalis info kohustusliku kirjanduse kättesaadavaks tegemise kohta e-kooli kaudu. Laste jaoks on see lahenduseks, raamatukogudes põhjustab aga kindlasti laenutuste arvu vähenemise.

„Laste lugemishuvi tõstmiseks tasuks kaaluda algklassides, aga võib-olla ka põhikoolis kohustusliku kirjanduse asendamist soovituslike või koguni kindla arvu vabalt valitud raamatutega. Ma arvan, et see motiveeriks lapsi rohkem lugema, kui õpetaja etteantud kindel nimekiri. Lapses tekitatakse nende nimekirjadega juba varases eas trotsi lugemise vastu. Ma ei pea õigeks, et sama nimekiri mida ma ise lugesin 30 aastat tagasi, on ka minu lapsel kohustuslik. Rohkem lugemisvabadust võiks lastel olla. Näen seda oma lapse pealt: kui ta enne kooli luges hea meelega raamatuid, siis nüüd protesteeritakse ja mul on sellest väga kahju, sest igal aastal ilmub meil väga toredaid lasteraamatuid,“ mõtiskleb oma aruandes Lepna raamatukogu juhataja.

Perioodika tellimisel eelistatakse omamaiseid lasteväljaandeid, kuid laste lugemiseelistus kuulub tõlkelistele koomiksiajakirjadele. Keskraamatukogus on perioodika laenutuste arv kasvanud rohkem kui kolmandiku võrra just koomiksilembuse tõttu. Perioodika laenutuste statistika põhjal on olukord väheste omamaiste väljaannete lugemise osas väga nutune

Auviste komplekteerimine

Aktiivset auviste soetamist pärsib jätkuvalt asjaolu, et pole mõtet juurde hankida filme, mida autorikaitse seadusest tulenevalt laenutada ei tohi. Keskraamatukogus kasvas laenutamisdõigusega auviste laenutuste hulk peaaegu poole võrra, järelikult on huvi ja nõudlus suur, laenutamisdõigusega auvised on tihedas ringluses. Kurb on teada, et tegelikult seisab suur hulk varem ostetud filme kapis täiesti kasutult.

Aegajalt ilmub ikka teoseid, mis jäävad igasuguse lugejapoolse huvita. 2014. aastal teeb nõutuks ajalooraamatute sari „Meie elu“, millele on antud paljutootav vanusemäärang 6. kuni 100. eluaastani. Laenutuste halastamatu statistika näitab aga, et sarja raamatute vastu ei tunne kahjuks huvi ükski sihtrühm. On siin põhjuseks sarja kujundus või kirjutamisstiil, ei teagi. Nii need 6 teost seisavad: üks eksemplar ootamas täiskasvanuid, teine lapsi.

Nn vabast lugemisest ja lugemissoovitustest.

Kirjandusnimestikke ja lugemissoovitusi on koostatud keskraamatukogu lasteosakonnas („Lugemiskoer Heku soovitab“, suviste raamatuhittide nimekiri), Tapa, Uhtna ja Kunda raamatukogus. Kunda raamatukogus on lisaks veel püsiväljapanek „Lugeja soovitab“, kus on esile seatud lugemishitid. Raamatuid tutvustatakse nii lasteaiastele kui kooliõpilastele. Nn vaba lugemise ergutajana peaks toimima ka üle-eestiline Nukitsa konkurss, kus kahe aasta jooksul ilmunud uusim algupärane lastekirjandus on laste mõõta ja kaaluda. Paraku võis aruannetest leida juba tuttavat muretsemist, et aasta aastalt on konkursiraamatute hindamine muutunud keerulisemaks, sest lapsed on lugenud neist vaid üksikuid. Kuidas valida lugemata raamatute seast parimat? Sellele vaatamata ei olnud meie maakonna raamatukogudes kogutud häälte hulk võrreldes kogu Eestist saaduga sugugi väike, iseasi, kui objektiivse tulemusega on tegemist.

Tapa raamatukogu hindab oma aruandes kõrgelt Mae Miti koostatud soovitusnimestikke: suvelugemise nimekirjad „Loe oma rõõmuks!“ (Lapsed tulevad sageli suvel raamatukokku, just see nimekiri näpus; sügisel loositi välja muumiauhindu nende laste vahel, kes leidsid suvel tee raamatukokku); soovitusnimestikud „Loe oma rõõmuks! Muumid soovitavad ...“ 1.–3. klasside õpilastele ja „Loe oma rõõmuks! Tulevastele viiendikele“; pedagoogilise ja psühholoogilise kirjanduse soovitusnimekiri Tapa Gümnaasiumi eelkoolis osalenud laste vanematele "Laps läheb kooli! Emale ja isale. Koolilapsele. Miks mitte ka vanaemale ja vanaisale?".

E-teenuste arendus ja tutvustus.

E-teenuste tutvustamisest leidis märke vaid üksikute raamatukogude aruannetest (Tapa, Kunda, Kadrina, keskraamatukogu, Muuga, Vinni-Pajusti). Enamasti on tegemist praktiliste õppustega, mis on suuremal või vähemal moel mängulised, võistluslikud, oskusi kinnistavad. E-raamatute ostmine ei näi raamatukogu laenutuste-külastuste hulka ohustavat. Küll on lugejad kõnelnud Elisa e-raamatute rakenduse kasutamise katsetamisest ning sellega rahul olemisest.

Raamatukogude koostöö erinevate partneritega.

Rahvusvaheline koostöö

Lapua ja Lappeenranna raamatukogud

2014. aastal külastasid Lääne-Virumaa keskraamatukogu Lappeenranna kolleegid, kes jutustasid projekti „Muinasjuttudega mööda Euroopat“ raames lasteaiastele soome muinasjuttu ning tutvustasid oma maad ja kombeid; täiendasime vastastikuste raamatusaadetistega eestikeelse/soomekeelse lastekirjanduse valikut sõprusraamatukogudes. Vastavalt koostöölepingule tellime Lapua raamatukogule ajakirja Täheke ja meie saame vastu ajakirja Vinski.

Tapa ja Akaa raamatukogude suhetest sündis 2014. aastal eriti põnevaid ettevõtmisi. Kevadel jõudis Tapale Akaa raamatukogu koostatud Muuminäitus nii raamatutest, raamatutegelastest kui muumiainelise kujundusega esemetest. Kingituseks said tapakad trükisooja juubeliväljaande - Tove Janssoni elulooraamatu – ning päris oma väikese My ja Nuuskmõmmiku. Kirjavahetusest oli tunda, et Akaa raamatukogu elas näituse koostamisele sellise õhinaga kaasa, et direktorgi nimetas end kirja lõpus Muumipapaks.

Augustis tõid Akaa kunstnikud Tapale taas mitu näitust, millest laste jaoks oli kindlasti põnevaim Piia Suomu-Virtaneni näitus taaskasutusmaterjalist raamatuköidetest. Lasteosakonna külastajad leidsid näitusevitriinist raamatud, mille kaanteks olid CD-plaadid, vanad helikassetid, rikkis fotoaparaat, vanad ajakirjad ning nunnumeeter hakkas tööle päkapikumõõtu miniraamatut vaadates. Kui Akaa raamatukogu näitusevarad suuna kodu poole võtsid, ühines nendega Tapa laste kunstisaadeti Akaa raamatukogusse – näitus „Meie Muumimaailm“. Muumitundides muuminäitust külastanud lapsed meisterdasid-joonistasid-voolisid muumiraamatute tegelasi ja nõnda neist näitus sündiski. Näitusega läks kaasa seikleja Lotte, et koos oma sõpradega Soome lapsi rõõmustada.

Õppekäigul Soome raamatukogudesse õnnestus sõlmida palju toredaid kontakte Soome raamatukogudes töötavate eestlastega. Sealsete raamatukogude lastetöö murede ning rõõmudega viisid meid kurssi Ester Kanajeva Espoo Sello raamatukogust, Elo Lammi Pasila raamatukogust, Piret Luukka Runosmäe ja Turu raamatukogust. See esmakontakt näib tulevikus arenevat tihedamaks lasteteenindusealaseks koostöös. Koolitusreisil osalesid Margit Lättemägi Tapalt ja Reet

Tomband LVKRRK-st.

Vabariiklikul tasandil olid koostööpartnereiks:

Põhjamaade Nõukogu

Põhjamaade raamatukogunädala teemast „Põhjala trollid“ lähtuvalt loeti solidaarselt teiste Põhjala raamatukogudega hommikuhämaruses ja küünla valgel trollilugusid (LVKRRK), Kundas loeti lasteaialastele J. Laende raamatut „Ullipi seiklused“, mis tekitas suurt huvi trollide, päkapikkude ja teiste muinasjuttudes esinevate tegelaskujude vastu. Väike-Maarjas korraldati lasteaiarühmadele trollitralle. Vinni-Pajustis loobuti trolliteemast ja tutvustati raamatuid Doktor Proktorist, Vilgukivi Tonjest, Kuradisaare inglisi jt Põhjamaade autorite teoseid. Tunni lõpus toimus ka võistlus, kus kokku tuli viia Põhjamaade lipud, riigid, kirjanikud ja nende teosed. Abiks sai kasutada TEA lasteentsüklopeediat.

Eesti Lastekirjanduse Keskus

- lastekirjandusealased koolitused ja kontaktiabi lastekirjanikega suhtlemisel
- vabariiklikud lasteprojektid:

Nukitsa konkurss, milles osales hindajana 581 läänevirulast. Loosi tahtel pääses Nukitsa konkursi auhinnatseremoniale meie maakonnast 8 last (Rakverest, Tapalt, Kadrinast, Muugast, Väike-Maarjast ja Pajustist).

Ettelugemispäeva võistluse 4. klasside õpilastele pakkus tänavu spordilugude valikut. Võistluse maakondlikus voorus osales 13 last 8 koolist, maakonda pääses esindama meie parim ettelugeja Katariina Maria Levartovski Võsu Koolist.

Kunda raamatukogu võttis osa ELK-i korraldatud Edgar Valteri 85. sünniaastapäevale pühendatud fotovõistlusest „Kuidas õppida vaatama?“, püüdes fotole põnevaid tegelasi loodusest. Inimese nägu meenutav puukänd koos saatelooa läkski võistlustulle.

Eesti Rahvusringhäälingu muuseum

Eesti Rahvusringhäälingu muuseumi töötaja Tiit Kimmeli vahendusel jõudis keskraamatukogusse näitus „Valge daami saladus“, mis tutvustas mitme vitriinkapi jagu põnevaid esemeid ning fototabamusi filmi „Väikelinna detektiivid“ võtetelt. Tapa raamatukogusse vahendas ERRi muuseum Gunta Randla telenukkude näituse ja korraldas kohtumise nukukunstnikuga.

Maakondade keskraamatukogude lasteosakonnad

- Koolitused (Algupärase lastekirjanduse päev Tartu linnaraamatukogus)
- Üleriigiline lasteraamatukogutöötajate päev oli 2014. aastal Lääne-Virumaa Keskraamatukogu korraldada. 17. septembril võeti vastu 65 kolleegi üle Eesti. Sellisele ettevõtmisele eelnes põhjalik eeltöö. Alustasime projekti kirjutamisest (saime 200 eurot toetust kultuurkapitali maakonna ekspertgrupilt). Järgnes Rakvere päeva infomapi koostamine (töömahukaim oli intervjuude koostamine viie Rakvere lastekirjanikuga, et pakkuda kolleegidele huvitavat info- ja fotomaterjali meie lastekirjanike kohta), DVD-plaadi koostamine kõikide maakondade keskraamatukogude lasteosakondade jaoks (sisaldas uute lasteraamatute ainetel Nukitsa konkursi raames 2014. aasta algul Lääne-Virumaa laste poolt koostatud raamatumängude kirjeldusi ning pildimaterjali, et ka teised raamatukogud saaksid neid kasutada; pildifaile Rakvere lastekirjanike kohta; meie maakonna õnnestunud üritusi tutvustavaid materjale); Rakvere flaierite ja voldikute kogumine. Kolleegidele tutvumiseks koostasime näitused Nukitsa raamatumängudest ning Rakvere lastekirjanikest ja nende loomingust.
- ERÜ lasteteeninduse toimkonna nõupidamised (lasteteenidusealase info vahendamiseks maakondade raamatukogudele)

Koostööpartnerid maakondlikul tasandil

RMK Sagadi Metsakeskus (LVKRRK maakondlik looduse teemaline mälu mängusari 7.-9. klassidele)

MTÜ Rakvere Mälumängu Projekt (maakondlik loodusteemaline mälumängusari. 2014. aastal osales mängu 5 voorus 25 3-liikmelist võistkonda; LVKRRK toetab projekti ruumide tasuta kasutada andmisega, mängusaali paigutamise ja kujundamisega, abistab vajadusel mängu läbiviimisel.)

Emakeeleõpetajate aineseksioon (maakondliku põhikoolide kirjandivõistluse läbiviimine)

Lääne-Viru Omavalitsuste Liit (maakondliku kirjandivõistluse finantseerimine). Raamatukogu osaleb nii kirjanditeemade koostamisel, kirjandikirjutamise korraldamisel kui žürii töös, saadab välja kutsed parimate kirjutajate tunnustamisüritusele, koostab kiidukirjad, lepib kokku külalisesinejaga, säilitab ja paljundab koolide jaoks auhinnalised tööd. 2014. aastal osales võistlusel 74 kirjutajat.

Europe Directi teabekeskus Lääne-Virumaal (LVKRRK projekt „Muinaslugudega mööda Euroopat“ lasteaedadele)

Vinni vald Vilde aasta üritustega (Lasteosakond osales Vilde lauamängu jaoks küsimuste koostamisel, Vilde kirjandusauhinna laureaatide laulutekstide otsimisel, kirjandivõistlusele vildelike teemade nuputamisel).

Rakvere Kolledž (lastekirjanduse loengud alushariduse pedagoogika üliõpilastele)

Raamatukogude koostöö erinevate kohalike partneritega.

Kohalikud kultuuriseltsid, rahvamajad, huvikeskused

Kadrina valla raamatukogud löid kaasa lastekaitsepäeva tähistamisel koos Kadrina Huvikeskusega. Kadrina Keskkooli staadionile püstitati Jututelk, kust käis päeva jooksul läbi 85 jutuhimulist.

Kohalikud ANK-id

Ulvi raamatukogu korraldas koostöös Ulvi noortetoaga ürituse „Film, film, film“, mille raames tutvustati noortetoas ja raamatukogus erinevaid filme. Koos Ulvi noortetoa, Ulvi klubi töötaja ja Kuma Foto töötajaga koostati fotonäitus „Meie vallas on elu, meie vallas on ilu“.

Külaseltsid

Saksi raamatukogu veab koos Moe külaseltsiga loovusringi. Tihedat koostööd teevad Muuga raamatukogu ja Muuga Maanaiste Selts.

Kohalikud lasteaiad on aruannete põhjal raamatukogude parimad koostööpartnerid

Vohnjas on koos sõimerühma õpetajaga mõeldud välja lühikesi eakohaseid nukuetendusi (emadepäeval „Kuidas Peeter „tere“ ära kaotas“). Uhtnas tähistati lasteaiaga koos emakeelepäeva, lasteraamatupäeva, peeti lutipidu, korraldati jõulumaa kohvikutuba raamatukogus. Lisaks püütakse teha koostööd lapsevanemate teavitamisel. Vihula raamatukogu on pärast kohaliku kooli sulgemist pühendunud koostööle lasteaiaga. Õpetajatel on aidatud ette valmistada ja läbi viia teemaüritusi prügisorteerimisest, hobuseaastast, Eesti sümbolitest, asukohast, naabritest, rahvariietest, laulu- ja tantsupidudest, sõbrapäevast jpm, lähtuvalt lasteaiade ainekavast. Teisel poolaastal võeti ette värvide maailm: tutvuti 12 värviga ja kasutati vesivärve, et näha, mis toimub värvide segamisel, millised uued toonid tekivad. Abimaterjaliks olid videofilm „Suur maalritöö“ ja Jänku Jussi multikad, vahele olid alati põimitud kinnistavad mängud. Liikumisaasta puhul valiti rohkem liikumismänge, mis lastele väga meeldivad. Tihedat koostööd tehakse veel Kadrinas (kõik lasteaiarühmad käisid raamatukogus külas), Kundas, Tapal, keskraamatukogus ja õigem olekski öelda, et enamikus raamatukogudes.

Kohalikud koolid

Muuga raamatukogu viib laste lugemisharjumuse elavdamiseks kõikides põhikooli klassides koostöös eesti keele õpetajatega läbi raamatute tutvustamise tunde ning elektroonilise andmebaasi õppusi, koostöös korraldati teatrikülastus Vanemuise teatrisse etendusele „Totu Kuul“, kohtuti Muuga kooli vilistlase Jaanus Tepomehega, kes tegi seltskonnale ringkäigu teatri väikeses majas. Simuna raamatukogus viiakse sageli läbi emakeeletunde. Aaspere raamatukoguhoidja osaleb valla kirjandivõistluse žüriis. Kadrina raamatukogu kutsus emakeelepäeva tähistamiseks kolmes jaos

külla kõik Kadrina Keskkooli algklassid, kokku üle 150 lapse. Raamatukogutunde Kadrina valla raamatukogus ei tehta, vaid sellega tegeleb kooliraamatukogu.

Roela raamatukogu marginäituse avamisel osales kogu koolipere, kus Samuel Golomb ise marke lastele tutvustas ja küsimustele vastas. Uhtna raamatukogu valmistas põhjalikult ette kohtumist Ilmar Tomuskiga: enne kirjaniku külaskäiku tutvustati kõikides klassides tema raamatuid, 1.klassi lapsed joonistasid näitusele „päris kirjanike“ pilte.

Uhtna kooli direktor pakkus välja idee korraldada õpetajatega raamatu „Vaimude jaam“ arutelu, mis õnnestus sedavõrd hästi, et otsustati edaspidigi raamatuaruteludega katsetada.

Lehtse ja Jäneda raamatukogud valmistasid Tapa linnaraamatukogu toetusel ja koos kohalike kooliõpetajatega ette kohtumise Andrus Kivirähkiga, mis on hea näide mitmekülgsest koostööst.

Passiivset ootust väljastpoolt tulevale pakkumisele võis välja lugeda Laekvere raamatukogu aruandest: „Koostööd olen kooliga ja ka lasteaiaga teinud nii palju, kui nad ise soovivad. Võib-olla et aitaks numbrite parandamisele kaasa see, kui ma oma nina aktiivselt igale poole pistaks.“

Raamatukogu vabatahtlikud abilised.

Suuremate ürituste puhul on raamatukogule suureks kergenduseks, kui keegi vabatahtlikuna appi ruttab. Sageli vajatakse ka mõne kohaliku käsitöömeistri osavate näppude abi, kui teoksil laste lugemispesa kujundamine patjade ja vaipadega. Ka paljude näituste ilmestajateks on kohalike kolleksionaaride põnevad kogud.

2014. aastal olid keskraamatukogu headeks partneriteks Rakvere lastekirjanikud Reet Bobõlski, Urve Tinnuri, Karin Hansson, Kalju Saaber ja Tiia Selli, kes aitasid sisustada nii Prima Vista Trondikohviku kava kui lasteraamatukoguhoidjate päeva programmi. Harrastuskirjutaja Helgi Soots käis koolivaheajal lastele oma lugusid ette lugemas. Lugemiskoer Heku perenaine Riina Rooberg on projekti väga innukas vabatahtlik toetaja.

Vabariiklikud ettevõtmised raamatukogudes.

Raamatukogupäevade inspireerivaim ettevõtmine keskraamatukogu jaoks oli „**Pimekohting raamatuga**“. Vabal valikul koostati suur hulk kenasti kujundatud raamatupakke koos teemale viitava sildiga. Kujunduses püüdsime lähtuda paki teemast ning anda vihjet lugeja soovitava vanuse kohta. Laenutajail ei olnud aimugi, millised raamatud talle kodus pakki avades vastu vaatavad. Lootuses, et mõni laps ikka pakutud avantüüriega kaasa tuleb, valmistati esmalt paarkümmend raamatupakki. Tegelikult on meie lugejail piisavalt seiklejaverd, riskijulgust ning põnevusjanu, seega tuli kogu aeg uusi salapakke juurde teha. Pimekohting võimaldas pakkidesse valida ka teenimatult riivilile seisma jäänud häid lasteraamatuid. Enamik raamatute tagastajaist oli väga rahul pimesi laenutatud teostega. Kõik tunnistasid pimekohtingust sündinud elevust.

Muugas korraldati raamatukogupäevade raames klassidevaheline viktoriin „Pokud, kriminalistid ja teised lemmikud“.

Ettelugemispäeval käis Kadrina raamatukogus Andrus Kivirähki jutte ette lugemas vallavolikogu esimees.

Emakeelepäeva puhul külastas Vinni-Pajusti raamatukogu Pajusti lasteaiaga pere. Suurematele jutustati keelemuinasjuttu (parim-halvim), mõistati Kihnu ja Tartu murretes kõlanud juttude sisu, uuriti kõnelevaid ja erikujulisi raamatuid ning loeti Krõlli täheluuletust. Väiksematega uuriti põnevaid raamatuid ning räägiti raamatupoe ja raamatukogu erinevusest.

Roelas mängiti keelemängu nõnda, et üks ja sama tekst pandi kirja korrektses kirjakeeles ning noortepärasest slängis. Hiljem lugesid õpetajad seda lugu ette veel klassitundides. Lisaks arutleti kõnekäändude üle, mis meie igapäevast kõnet värvikamaks muudavad.

Liikumisaastat peeti raamatukogude ettevõtmistes samuti meeles.

Uutmoodi väljakutseks keskraamatukogu lasteosakonnale oli kirjandusfestivali Prima Vista Rakvere päeva lasteprogramm: mängud kirjandusmaastikul ehk kirjanduslikud murumängud Rakvere rahvaaias ja kohtumine Rakvere lastekirjanikega Trondikohvikus. Pargist võis leida lasteraamatutega seotud ülesandeid, sai lipata ja luurata. Trepikeks eeldas igal astmel raamatutegelase äraarvamist, suurima seebimulli võistlus käis Mullimeistri aunimetusele, Kassi ja

Kakukese vahetuskaup pakkus võimalust teatrimänguks, sai lahendada kirjanduslikku lünkteksti ning esmakordselt katsetasime lugemiskoerale ettelugemist. Rahvaaria tiigil viisid soovijaid sõidule Soolikaoja paadimehed, kes lugesid sõudes sõidulistele lõbusaid luuletusi. Rakvere Teatri väikeses saalis kohtus noortega populaarne soome noorsookirjanik Salla Simukka ja koos Def Räädu liikmetega arutleti räpi keele ja sõnumi üle.

Trondikohvikus oli aeg midagi põske pista: söödi koos Rakvere lastekirjanike - Reet Bobõlski, Kalju Saaberi, Tiia Selli, Urve Tinnuri, Karin Hanssoniga – kooki-moosi, pinniti neilt välja lapsepõlvesaladusi ning kirjutamisrõõme, kuulati lugusid autorite esituses.

Muugas peeti ettelugemispäeva „Sport ja liikumine lasteraamatutes”, ka Kundas loeti lastele sporditeemalisi lugusid eesti kirjanike raamatutest. Ka koolivaheaja tegevused raamatukogus olid liikumisteemalised, koos raamatukoguhoidjaga tehti virgutusvõimlemist, otsiti internetist liikumisteemalistele küsimustele vastuseid ja uuriti näitust. Mängiti erinevaid mänge: “Maa ja meri”, “Vanaisa vanad püksid”, “Tibu, tibu, ära näita” ja kaasaegset liikumismängu „Twister”.

Lasteaed Kelluke tähistas liikumisaastat oma olümpiatule süütamisega. Avatseremooniast ja sellele järgnenud võistlustest ja liikumismängudest võtsid osa ka raamatukogu töötajad. Hiljem joonistasid lapsed liikumisteemalisi pilte, millest valmis tore näitus “Liikumine pildil”.

Ettelugemispäev oli samuti liikumisaastale pühendatud. Lasteaialapsed said kuulda lugu Markus Saksatamme raamatust „Tädi hakkab tuuleloheks”.

Sõmeru raamatukogu 2014. aasta suursündmuseks oli kooli alguse puhul toimunud võistlus RaamatuRalli. Rallitajad pidid otsima raamatutest vastuseid põnevatele ja krõbedatele küsimustele, tehes seda kärmelt, sest ka kiiruse eest sai punkte.

Osalemine maakondlikes projektides.

2014. aasta oli **Nukitsa konkursi aasta** ja meie täiendasime raamatute hindamist nende põhjal mängude koostamise võistlusega „**Nukitsa raamatumängud**”.

Kokku valmis 21 raamatumängu, nende koostamisel osales 206 maakonna õpilast. Kõige põnevamad mängud valmisid Tapal linnaraamatukogu lasteosakonna juhataja Margit Lättemägi juhendamisel, kaasa löid ka Kunda, Muuga ja Uhtna raamatukogud. Kokku olid mängudesse haaratud 52 Nukitsa konkursi raamatut.

Ülemaailmsel lasteraamatu päeval kutsusime Lääne-Virumaa Keskraamatukogu saali kõige usinamad mängumeistrid ning esindajad koolidest, kus oli kõige rohkem Nukitsa raamatute hindajaid. Lasteraamatupäeva külaliseks oli kirjanike pere – Eva ja Indrek Koff, kelle uusimad raamatud olid ka Nukitsa konkursil hindamiseks ning mille kohta olid meie lapsed ka mängud teinud.

- Lapsed tegelesid tänu mängude väljamõtlemisele suurema hulga uute algupäraste lasteraamatutega, kui oleks võimaldanud üksnes hindamissedeli täitmine.

- Projekti tulemusena said uued raamatud nõ mängulise kaasapanu: valmis suur hulk toredaid mänge, mida said näitusel uudistada raamatukogu külastajad, õpilaste grupid ja üliõpilased. Mängude näitus oli sedavõrd väärt, et seadsime selle kolleegidele tutvumiseks välja ka 17. septembril Lääne-Virumaa Keskraamatukogus toimunud XI üleriigilisel lasteraamatukoguhoidja päeval ning andsime külalistele kaasa mängude kirjeldused.

- Saalitäis Nukitsa konkursil osalenud lapsi sai Lääne-Virumaa Keskraamatukogus ülemaailmsel lasteraamatupäeval kohtuda silmast silma kahe eesti lastekirjanikuga, kuulata nende raamatute sünnilugusid ning koos nendega mängida, arutleda ja joonistada

Teisi toredaid ettevõtmisi.

Olulisimad kirjanduslikud tähtpäevad olid 2014. aastal Tove Janssoni 100. ja Edgar Valteri 85. sünniaastapäev, mida tähistati kõigis raamatukogudes.

Eelmise aasta aruandes nimetasime üheks laste lugemishuvi pärssivaks põhjuseks kehvapoolset lugemisoskust. 2014. aastal püüdsime keskraamatukogus laste lugema innustamisel kasutada lugemiskoera abi. Pakkumine selleks tuli basset Hectori (Heku) perenaiselt Riina Roobergilt, kes on oma hoolealuse koolitanud teraapiakoeraks. Hasartmängumaksu Nõukogu toetas

projekti koolitus- ja korralduskulude kandmisega. Lugemiskoera projekti ettevalmistav periood algas juulis, augustis käis Heku koos perenaisega end raamatukogu ruumide ja lastega tuttavaks tegemas. Heku külaskäigust ja tema tulevases ametist andsime teada ka raamatukogu Facebookis, sissekanne pälvis kohe suurt tähelepanu ja seda „laigiti“ palju. Raamatukogu kunstnik kujundas spetsiaalse Heku lugemistunni liikmekaardi, kuhu igal lugemiskorral lüüakse käpajälje tempel. Lisaks saab väikese lugeja saatja kaasa järjehoidja, kus on kirjas Heku poolt lugemiseks soovitatud raamatud. Septembris toimus esimene proovilugemine, mida me veel avalikult ei reklaaminud.

24. septembril kutsusime Hekule ettelugemisest huvitatud lapsed koos oma vanematega raamatukogu muinasjutututupa lugemiskoeraga tutvust tegema. Koera perenaine Riina Rooberg rääkis Hekust, tema iseloomust ning kooliteest. Seadsime valmis ka kuubikutest lugemispesa, et oleks selge, kuidas Hekule lugemine hakkab toimuma. Kohale tuli 21 huvilist. Lapsed said lisaks koeraga sõbrustamisele lahendada koeraristsõnu ning joonistada Hekust pilte.

Esimene avalik Hekule ettelugemise tund toimus 27. septembril. Septembrist detsembrini toimus 8 lugemistundi, milles osales 28 last. Probleemiks, mida me ei osanud ette näha, sai lugemisaja unustamine. Lugejaks registreerimise ja reaalse lugemistunni vahele jäi sedavõrd pikk ajavahemik, et lapsevanemad unustasid lapsed kohale tuua. Sellest hädast saime üle sel moel, et lugemistunnile eelneval päeval võtab lugemistundide raamatukogupoolne assistent Marion Talli lapsevanematega ühendust ning täpsustab, kas laps saab lugema tulla. Loobumise korral oleme saanud kutsuda koerale lugema teised soovijad. Jaanuarist maini on kavas 10 ettelugemistundi, iga kord saab Hekule lugeda 5 last. Raamatukogupoolne assistent Marion Talli on käinud ka lugemiskoera teraapia metoodika kursusel. Detsembrikuus valmistusid lugemiskoera sõbrad tähistama Heku 5. sünnipäeva 28. detsembril, joonistades temast pilte. Neid kogunes täpselt näituse jagu.

Kokkuvõtteks võib öelda, et projekt on hästi mõnusalt käima läinud, vastukajad on väga positiivsed. Parim reklaam on meie kogemuse põhjal ikka suust suhu leviv info. Lapsed tunnevad uhkust ka Heku lugemistunni liikmekaardist ja peavad arvet sinna kogunenud käpajälgede üle. Lugeda soovijate järjekord on pikk ning lugemistunnid on kaugele ette reserveeritud. Hekule lugemise projekt on toonud värskendavat elevust meie tööpäevadesse. Marion Talli valis ka oma Tallinna Ülikooli seminaritöö teemaks lugemiskoera filosoofia, metoodika ja meie projekti analüüsi.

Aruandeaastal alustas LVKRRK lasteosakond koostööd Europe Directi Lääne-Virumaa teabekeskusega ja käivitati projekt „Muinaslugudega mööda Euroopat“. Linna tuntud inimesed jutustavad kordamööda raamatukogu muinasjututoas lasteaiastele ühe Euroopa maa muinasloo. Maa valib jutustaja oma soovi või sideme alusel ise. Jutustajateks on olnud meie maavanemad Einar Vallbaum ja Marko Torm, kunstnikud Jule Käen ja Riho Hütt, ajakirjanik Eva Samolberg-Palmi, galerist Raivo Riim, kolleegid Lappeenranna raamatukogust, raamatukogu direktor Kaili Õunapuu-Seidelberg ja Rakvere rootslanna Carina Adolfsson. Nüüdseks on läbi jutustatud 9 Euroopa riiki. Raamatukogu abistab lugude valimisel, valmistab ette meisterdamisülesanded, valib muusikapalad, otsib maade kohta huvitavaid fakte. Huvilisi lasteaiarühmi on registreerunud nõnda palju, et on tekkinud lausa järjekord muinasjutureisidele pääsemiseks.

Muuga raamatukogu korraldas Totu-teemalise raamatukoguöö, toimus Edgar Valteri joonistatud raamatutegelaste karneval, kus osalesid Muuga ja Laekvere põhikooli 1.- 4. klassi ning Laekvere lasteaiaväe vanema rühma õpilase, jõuluootuse õhtupoolikutel said lapsed meisterdada kingitusi ja uurida jõuluraamatuid.

Vinni-Pajusti raamatukogus peeti 2. klassi lastega omanäolist ajalehetundi: uuriti ajalehe struktuuri, uuriti rubriike, vaadati DIGARist vana Pärnu Postimeest, Sädet ja Laste Maailma ning koostati ka näidisleht.

Saksi raamatukogu „Öökoolis“ tutvuti koduümbruse ajaloo, koos lastega tehti ettevalmistusi ka laulupeotule vastuvõtuks, sügisel korraldasid lapsed omakorjatud seentest näituse „Koduümbruse seened“, mis pakkus seente määramisel palju toimetamist seeneraamatutega; Väike-Maarja raamatukogus peeti lastekirjandusepäeva „Naksitrallidest Printsess Luluuni“, Laekvere uues raamatukogus räägiti raamatukogutööst enne ja nüüd. Lapsed said täita raamatukaarte ja näidata ilukirjaoskust; Vohnjas toimus laste ettepanekul pihlapuule pühendatud üritus; Lehtses käis külas ökoloog Mart Jüssi, kes pidas loodusloengu „Hüljeste aasta“.

Kõige läbimõeldum, mängulisem ja fantaasiaküllasem oli, nagu ikka, Tapa linnaraamatukogu lastetöö. Igas kuus keskenduti ühele kindlale teemale, mis lähtus kunstinäitusest. Seda toetasid omakorda raamatunäitus ning sellega kaasnevad tegevused. Kõik Tapa Gümnaasiumi algklassid käivad korra kuus teematunnis uurimas, nuputamas, meisterdamas, kuulamas, vaatamas. Jaanuar oli Nukitsa kuu, veebruar Juhan Püttsepa auks loodusekuu, märtsis vaadati elu must-valgelt, aprillis oli elu kirju nagu pühademuna, mais tuli Tapale Muumimaa, suviseks teemaks olid sipelgad, põrnikad ja muud putukad-mutukad, kuid tähelepanu all oli ka eriskummaline Mamma Muu, septembris tehti kirjatähtedega vigureid, oktoobris tuuniti vanu raamatuid kunstipärasel moel ning uuriti kriminaalseid sündmusi raamatukogus Ilmar Tomuski raamatute valgusel, novembris uuriti puud ja puudest kirjutatud, Keerupuu all kohtuti Eva ja Indrek Koffiga, detsembris täitus raamatukogu tänu Pirrusele ehk Piret Mildebergile eesti mütoloogiaga.

Raamatukogutöötaja kui raamatusaadik

Aruannetest selgus, et raamatukogutöötaja ei ole end laenutusleti külge aheldanud, vaid ruttab vahel koos raamatukotiga nii lasteaeda, kooli kui kohalikele üritustele. Lehtse raamatukogu juhataja käis koolis tutvustamas Ilmar Tomuski loomingut, Kunda raamatukogu päkapikud käisid lasteaiastele kohvritäie laulvate, sumisevate, põrisevate raamatutega ning pajatasid Leelo Tungla lugu „Jõuluvana, kes kartis lapsi“. Vajangu raamatukogu juhataja käib korra kuus lasteaias ette lugemas ja lastega koos meisterdamas. Saksi ja Ulvi raamatukogud peavad lasteaedades regulaarseid jututunde. Ulvi raamatukogu juhataja osaleb ka programmis „Tagasi kooli“.

Aga Kihlevere raamatukogu juhataja kehastub igal aastal jõuluvanaks ja käib koos päkapikuga kodudes kommikotte jagamas.

Silmast-silma kirjaniku või kunstnikuga.

Mika Keränen käis külas Muugas ja Väike-Maarjas; Andrus Kivirähk Lehtses ja Jänedal; Reet Bobõlski Kundas; Karin Hansson Kiltsis, Väike-Maarjas ja keskraamatukogus; Reeli Reinaus Väike-Maarjas; Ilmar Tomusk ja Piret Mildeberg Tapal; Eva ja Indrek Koff Tapal ja keskraamatukogus; Urve Tinnuri keskraamatukogus.

Koolivaheajad raamatukogus.

Seekordsete aruannete põhjal olid koolivaheajad mullusest tegevusvaesemad. Muugas toimusid siiski koolivaheaja pärastlõunad koos meisterdamise ning uuemate raamatute ja Urramiga tutvumisega. Assamalla raamatukogus leidis kevadisel vaheajal aset muinasjutuüritus „Muinasjutunurgake“, kus lasteaiadõpetaja etendas nukkude ja muude mänguasjadega „Pöial- Liisit“. Kuulati ja vaadati suure huviga, sest pärast oli viktoriin ja sai ka joonistada, mida just nähti.

Sügisel koolivaheajal oli meisterdamispäev „Meistrimehed oleme“. Meisterdati päris suure hoolega isadele kaarte. Oli võimalus lasta teha ka näomaalinguid. Osalesid ka täiskasvanud.

Kohati tundub, et õppeaastast väsinud koolilapsed ei soovigi koolivaheajal osaleda nii väga organiseeritud tegevustes. Küll tullakse raamatukogusse mängima lauamänge ning suhtlema.

Raamatuesitlused:

Lääne-Virumaa Keskraamatukogu lasteosakonnas toimusid Rakvere lastekirjaniku Urve Tinnuri uute raamatute „Draakon Tõnn ja vares Vilma“, „Pahupidi küla“ ja „Päkapikk Jäsker“ esitlused, mis olid teostatud lapsi kaasavate etendustena.

Regulaarsed ürituste sarjad, pikaajalised traditsioonid

Traditsioonilistest ettevõtmistest jätkus keskraamatukogu Jututare kodustele väikelastele, mis alustas 2014. a. sügisel oma 23. hooaega. 15 jututare-etendust käis aasta jooksul vaatamas ja kaasa mängimas 329 külastajat. Lahedaima suveraamatu valimisel täideti 496 hindamissedelit. Pildid raamatu kaanest koos lugejate antud hinnetega jäävad lugemisreklaamina nähtavale kogu kooliaastaks. Kevadel anti välja järjekordsed tubli lugeja tunnistused 116-le Rakvere koolide

algklasside õpilasele. Raamatukogumängu 1. klasside õpilastele mängitakse nüüd lisaks LVKRRKle ka Tapal, Lehtses ja Vinni-Pajustis.

Kundas sai suvel taas hoo sisse „Pärlimäng“ ehk suur raamatute lugemise võistlus. Iga raamatu eest, mis läbi loetud, sai laps pärli. Pärlikogumine lõppes suve viimastel päevadel traditsiooniliselt tordi söömise ja ehete valmistamisega. Kord kuus toimus koolieelikute Jututuba, mis on saanud Kunda Linnaraamatukogu ja Kunda lasteaia „Kelluke“ koostööprojekti „Kooliminev laps lugejaks“ ühisosaks. Lasteaia lõpupeol said lapsed flaieri, mis on ühtlasi kutseks raamatukogusse ning infot andev materjal lapsevanemale. Koduste väikelaste muinasjutuhommikute traditsioon on ka Sõmeru raamatukogus.

Näitused

Rõõm oli leida aruannetest, et raamatunäitused ja -väljapanekud on saanud juba veidi värvikamad pealkirjad, neid on täiendatud põnevate esemetega ja mitmel pool on mõeldud raamatutega toimetamiseks välja erinevaid ülesandeid. Ilmselt on Tapa raamatukogu kogemust hakatud pisitasa järgima. „Juubeliraamatud“ koos täherägastiku lahendamise, „On meie keskel suvi...“ -suveraamatud koos nuputamistega, Edgar Valteri loomingut tutvustav „Vanaema jutukerast“ pokudeni” Muugas, „Isa on ilmasammas“, „Nobenäpud, tulge päkapikkudele appi!“ Väike-Maarjas. Keskraamatukogu hakkas oma raamatunäitusi täiendama temaatiliste slaidiesitlustega.

Roelas tekitas rahapaja-teemaline väljapanek palju elevust, kuna igaüks sai käes hoida ja uurida vanu rahatähti. Pioneeri-teemalisele väljapanekule seati rinnamärke, kalerätt ja pilotka. Selle näituse teemal peeti mitmeid teemavestlusi väiksemate lastegruppidega. Kilekottide näituselt otsiti kottide pealt infot, mis ettevõtte, toote või teenuse reklaamiga on tegu. Kui teema oli täiesti võõras, siis aitas selgust tuua arvuti. Ajaloo teematunnid toimusid seoses vanavarannäitusega. Enamasti ei osanud lapsed tööriistadele (kraasid, koot, sari) mingit otstarvet välja pakkuda.

Keskraamatukogu vanaraamatuprojektist välja kasvanud Eveli Variku ja Riina Runneli rändnäitus „Mida teha raamatutega, mida keegi enam lugeda ei taha?“ inspireeris rännuteel lapsi vana raamatu „tuunimisel“ samuti kätt proovima ja nii sündisid juba uued, päris oma näitused. Tapal, Saksis ja Jänedal toimusid töötoad.

Saksis oli väljapanek „Mina soovitan“ üleval kolm kuud. Lapsed vahetasid ise seal raamatuid ja kontrollisid väga tähelepanelikult, et nende soovitud oleks õiges kohas. Väljapanek tekitas ka suuremat lugemis- ja üksteisele ettelugemise huvi.

Ulvis oli jäälinnu-aasta puhul näitus „Linnud ja nende maailm“, kus esikohal olid aastalinnud. Jäälinnule pühendati eraldi üritus, võeti osa ka jäälinnu joonistamise võistlusest. Kasutajaarvutites oli ekraanil ikoonid-otseteed erinevatesse looduskaamera kohtadesse ning jäälindu tutvustavasse slaidiprogrammi.

Tapa raamatukogu fantaasiaküllased ja läbimõeldud raamatunäitused on tase omaette. Mõned näited illustatsiooniks: näituselt „Viguriga tähed“ otsiti viguriga tähti, mida saab teha jäätisepulkadest, kirjaklambritest, pliatsiteritamispurust, puuokstest, kividest ja käbidest rääkimata. Tähti saab kujutada ise või koos sõbraga. Näituselt võis leida isemoodi tähestiku, lustakad Nööri nääpsud ja Pokude looduslikest materjalidest täherea. Edgar Valteri „Natukey naljakad pildid“ peidab endas lisaks veidratele piltidele ka viguriga sõnu. Neid sai näitusel proovida lahti harutada.

Raamatunäitusele „Lihavõttepühadeks Lihavõttesaarele“ olid seatud jutud ja luuletused pühadejänesest ning jäneste meisterdamisõpetused. Viljandi Huvikooli kunstilaste näitusest „Kirju nagu pühademuna“ kasvasid välja Kirju muna raamatutunnid, kus uuriti lastega raamatutest Rapa Nuil asuvate kivikujude ehk *moai*-de saladusi. Raamat „Jansiga maailma nabal“ sai alguse hetkest, kui selle autor Reet Made seisis keset Vaikset ookeani Lihavõttesaare kõrgel kaldal. Miks aga lihavõttemune peidab jänest, mitte kana, kellel munadega palju rohkem pistmist? Raamatutunnis otsiti sellele küsimusele vastust, uuriti põnevaid värvilahendusi näitusepildidel ja meisterdati väga kirjutajänesi pere. Ei ole kahtlustki, et lastel oli nendes tundides väga põnev.

Uhtna raamatukogus oli kõige õnnestunud suurejooneline näitus „Helde puu“, mille lugu algas küttepuude raamatust, mis raamatukogusse tellitud sai. Küttepuudest arenes asi edasi näituseks, kus olid väljas raamatud, kirved, mootor- ja käsisaed, puidust tehtud esemed,

mänguasjad, kohalikest puidufirmadest tootenäidised, erinevad puurid jne. Raamatukogu ülesanne oli leida näituse mitmekesistamiseks sobivad raamatud. Nii illustreeris näitusel olevat pinalit ja sulge raamat „Vana aja koolilood“ ja vineerikohvri kõrval oli pilt samast kohvrast raamatus „Meie kodude kraam“. Näitust, mis algas lasteaias saalist, kandus edasi rühmaruumidesse ja lõppes raamatukogu tagatoas, külastasid nii lapsevanemad, koolilapsed, külaelanikud kui ka ajakirjandus.

Plaanid?

Ka seekordsetest aruannetest ei leia suuremaid tulevikuplaane lasteteeninduse edasiarendamise vallas. Sõmeru raamatukogu kavandab sisse seada populaarsemate raamatute väljapaneku, mida hakkavad lapsed ise koostama ja täiendama. Kiltsi raamatukogu plaanib käivitada raamatukoguringi, et tekiks lugejate aktiiv. Saksi raamatukogu lubab südameasjaks võtta lasteaiastele transpordi korraldamise, et neid organiseeritult raamatukogusse tuua, sest teekond lasteaiast raamatukoguni mööda maanteed on liiga ohtlik. Samuti on Saksis plaanis anda uuel aastal lastele rohkem võimalusi ise näitusi korraldada ning ürituste läbiviimisel kaasa lüüa. Haljala raamatukogu uus juhataja Maiga Parksepp kavandab uue loodava kodulehe kaudu jagada lastele rohkem infot uute raamatute kohta ning koostada uudiskirjanduse voldikuid koolis jagamiseks. Seni kooliraamatukogus töötanuna teab ta, et ka õpetajatele kulub marjaks ära raamatukogu ühiskülastus nii uudiskirjandusega tutvumiseks kui ka raamatukogu kui mõnusa klassiürituse korraldamise paiga tutvustamiseks. Tulevikus kavandatakse kooli- ja rahvaraamatukogule ühiseid ruume ning seeläbi loodetakse ka raamatukogu kasutatavuse tõusu.

Keskraamatukogu lasteosakonna plaanid 2015. aastal:

- Koostöös lasteaedadega püüame käivitada unejutukottide projekti.
- Kavandame projekti, mis keskendub lasteraamatute illustatsioonidele ja nende seosele tekstiga, et pildi kaudu raamatule lähenedes kasvatada lastes huvi raamatu vastu.
- Ruumipuuduse leevendamiseks tuleb uusi lahendusi leida olemasolevates tingimustes. Olulised on nii väikelasteala loomine kui noorteala laiendamine.
- Plaanis on rakendada Soome raamatukogude külastamise käigus nopitud ideid ka oma raamatukogus.

Kokkuvõte

Rõõmud:

- Elevust tõi argitõesse lugemiskoer Heku liitumine keskraamatukogu lasteosakonna naiskonnaga. Lugemiskoera projekt on hästi käivitunud ning laste ning lapsevanemate poolt väga hästi vastu võetud. Saadud kogemust on plaanis jagada maakonna raamatukogudele.
- Keskraamatukogu „Pimekohting raamatuga“ oli inspireeriv ja natuke naljakas projekt, mis oli ühtviisi põnev töötajatele kui lugejatele.
- Nukitsa raamatumängude projektiga sündis palju toredaid tegevusvõimalusi uute raamatutega toimetamisel. Tapa linnaraamatukogu demonstreeris järjekordselt oma fantaasiapotentsiaali lastega koos vahvasid asju välja mõelda ja teostada. Kui vaid ka teised raamatukogud pakutud ideid kasutada märkaksid.
- Keskraamatukogu lasteosakonda rõõmustas, et aruandeaastal said kõik projektid rahastuse kas osaliselt või täies loodetud mahus.
- Rõõmu teeb tublisti tihenenu koostöö viie Rakvere lastekirjanikuga, kes on omavahelgi headeks tuttavateks saanud ja moodustavad lausa meie linna lastekirjanduse parnassi.
- Loeme kordaläinuks XI üleriigilise lasteraamatukoguhoidjate päeva Rakveres. Kokkusaamisele järgnevatel päevadel sadas postkasti arvukalt tänumeile. Kiideti mõnusalt hubast õhkkonda, infomapist leitud kasulikku materjali, raamatukogu tervikuna, huvitavaid ettekandeid ja esinemisi, Rakvere kirjanikke, maitsvat lõunasööki ja taevalikku ilma. Saime kiidusõnade paistel mitu päeva nurru lüüa.
- Imetlust ja kogu vabariigi ulatuses järeletegemist väärrib Tapa valla raamatukogude võrgustik, mille on Kersti Burk aastate jooksul arendanud toimivaks, kliendisõbralikuks, oma tööst rõõmu tundvate töötajate naiskonnaks, kes on valmis hea tulemuse nimel endast andma maksimumi.

- Aasta pakkus palju huvitavaid koolitusi.
- Mitmed raamatukogud on ma kodukandis saanud seltsielule kaasaaitajateks, kogupereürituste korraldajateks.
- Idee sünnitab ideid: keskraamatukogu rändnäitus vana raamatu taaskasutuse võimalustest inspireeris paljudes raamatukogudes näppe tööle panema ja omakorda raamatute „tuunimise“ kunsti proovima.

Millised probleemid said lahenduse?

- Raamatukoguprogrammi U3 edasiarendamine ja parandused on muutnud igapäevatöö sujuvamaks. Aasta teisel poolel toimis programm üsna veatult ja piinlikke olukordi lugejate teenindamisel ei esinenud. Nüüd tundub programm juba omasena.

Murelikult:

- Ruumipuudus kimbutab teavikute paigutamisel, lisaks tunnetatakse teravat vajadust eraldi mugava ja ägeda sisustuse ning põnevate tegutsemisvõimalustega noorte suhtlemisala (või ka mõnusate soppide) järele.
- Koolilugemise raamatute nappus on juba nii vana teema, et usk Haridusministeeriumi mõistmisse, et ka lasteraamat on abiline õppeprotsessis, hakkab hajuma. Tegelikult teeb murelikuks ka kooli lugemisvara e-kooli paigutamine, sest suur osa lapsi ei tule siis üldse enam raamatukogusse.
- Ei saa lootma jääda, et laste lugemishuvi iseenesest kasvab või püsib samal tasemel. Lapsed käivad raamatukogus enamasti organiseeritult või kohustuslikku kirjandust laenutamas. Vabaajalugemise osakaal järjest väheneb ja ilma lasteüritusteta võib seegi kaduda. Üha julgemalt tuleb raamatukogutöös kasutada loovust ja leidlikkust.
- Tõsine küsimus on, kuidas muuta lugemisvaev lugemisrõõmuks, st kuidas arendada laste funktsionaalset lugemisoskust. Raamatukogu võiks olla just see koht, kus võimalus pingevabalt lugeda aitab olukorda leevendada.
- Laste arv väheneb ka tulevikus. Selle üle ei ole mõtet kurta. Pigem võiks hoolt kanda olemasolevate laste lugemisisu äratamise eest.

Aruande koostas

Reet Tomband,

Lääne-Virumaa Keskraamatukogu

laste- ja noorteosakonna juhataja